

N:o 234.

Af herr **J. Persson** i Arboga, om *skrifvelse till Kongl. Maj:t*
angående förbud mot att till personer under en viss ålder
sälja eller utlemna tobak.

Bland sakkunnige torde numera icke råda mer än en mening i fråga om de stora vådor i fysiskt, intellektuellt och moraliskt hänseende, bruket af tobak som njutningsmedel medför under uppväxtåren. Tobak innehåller, som bekant, ett starkt gift, nikotin, hvilket i rent tillstånd påstås döda hastigare än något annat gift, med undantag af blåsyra. När detta farliga gift genom rökande af tobak eller dess begagnande under annan form upprepade gånger och under längre tid tillföres den ännu outvecklade organismen, äfven om det sker i helt små mängder, kunna de förderfliga verkningarna deraf i längden icke uteblifva. Till belysning af detta förhållande torde det vara till fyllest att anföra några uttalanden af framstående läkare. En af vårt lands främste skolhygieniker, doktor P. Silfverskiöld, skildrar i sitt arbete »Vår skolungdoms hälsovård» efter en utländsk auktoritet på följande sätt tobakens skadliga inverkan på skolungdom:

»Först och främst äro nikotinets (d. v. s. tobakens) skadliga verkningar starkare på unga, ännu ej fullvuxna menniskor, vidare vid klen näring, blodbrist, stor retbarhet af hjertat, på fastande mage och i konvalescensen efter allvarsamma sjukdomar. Under alla dessa förhållanden och så äfven af gossar, ända tills de fyllt åtminstone 16 år, borde tobaken helt och hållet undvikas. Då vidare vid stillasittande lefnadssätt giftet

afskiljes från kroppen mindre hastigt och lätt än vid ett rörligt lif i det fria, så ligger här i äfven en varning för skolynglingar, i synnerhet under det myckna innesittandet före examen.»

»Denna smygande tobaksförgiftning yttrar sig vanligen först genom störd hjertverksamhet, hvarigenom pulsen blir påskyndad och oregelbunden. Vidare inställer sig osäkerhet eller darning vid muskelrörelser, särskildt af ögonen, hvilka senare äfven försvagas i de ljusförmännande nerverna, hvarjemte särskildt efter stark rökning påkomma en viss ängslighet, svindelanfall, tröghet och obenägenhet för rörelser, nedstämdhet, håglöshet och oförmåga till andligt arbete. Dertill komma klingande och brusande ljud för öronen, för stark känslighet eller förslöande af smak- och luktsinnena, matsmältningsrubbnings, kolikartade smärtor i magen och underlivet, äfvensom mer eller mindre häftiga smärtor i den ena eller andra kroppsdelen.»

»Särskildt viktiga för skolynglingarnas helsa äro rubbningarna i hjertverksamheten, hvilken dessutom är försvagad genom det myckna stillasittandet i krokig ställning vid skrifning och läsning, samt minskningen af synförmågan, hvarigenom föremålen omhöljas af ett moln, ord och rader flyta i hvarandra och seende på nära håll hindras, mången gång fortskridande ända till total och obotlig blindhet.»

På ett annat ställe i samma arbete säger författaren vidare:

»Liksom mot spirituosamissbruk är ock emot tobaksmissbruk det säkraste skyddsmedlet undervisning uti dessa ämnens skadliga verkningar och följder samt uppfostran till måttlighet och återhållsamhet. Men derjemte måste med alla krafter arbetas derpå, att dessa retningsmedel icke blifva tillgängliga för outvecklade gossar utan motståndskraft.»

I samma riktning uttalar sig en annan framstående läkare, doktor A. E. Goldkuhl, i sitt arbete »Handledning i skolhygien» med följande ord:

»Begagnandet af tobak, under hvilken form som helst, bör förbjudas lärjungarne vid de allmänna läroverken. Detta icke blott för skadligheten af denna njutning för barn och ungdom, utan äfven därför, att en sådan vana, grundlagd i ungdomen, lätt för med sig andra småsynder, att ej tala om den dermed lätt grundlagda vanan för slöseri. Den, som ej röker, trifves ej heller gerna i dessa qvalmiga och rökiga nästen, der ungdomen så lätt förslöar sin spänstighet och styrka så till kropp som själ.»

Dessa uttalanden afse visserligen närmast ungdomen vid de all-

männa läroverken, men att de ega giltighet äfven med afseende på barnen i folkskolorna och annan utanför skolorna uppväxande ungdom, torde få anses vara själfklart och har äfven i rikt mått bestyrkts af erfarenheten. Den kände hospitalsläkaren professor N. G. Kjellberg anförde i ett föredrag vid femte allmänna läkaremötet i Stockholm 1891 fall af svårartad nikotinförgiftning äfven bland personer, som under sin uppväxtid fört ett rörligt lif i det fria och åtminstone icke i större mån varit utsatta för de försvagande inflytelserna af ensidigt intellektuellt arbete.

Bland rent psykiska verkningar af nikotingiftet på unga hjernor framhåller professor Kjellberg särskildt dess förslöande af minnet. Den tobaksrökande ynglingen har svårt att hålla tankarne tillsammans, att fixera och sammanhålla föreställningar och begrepp, hvarigenom minnet alltmer försvagas, liksom hela den andliga spänstigheten. Synnerligen menligt, säger äfven han, har tobaksrökandet visat sig inverka på synförmågan. Detta i förening med dess förslöande inverkan på minnet och andra själsförmögenheter förklarar den af lärare ofta gjorda iakttagelsen, att skolynglingar, som börja röka, märkbart försämras i sina studier, bli häglösa och ouppmärksamma samt ofta tyckas nästan förlora förmågan att tillgodogöra sig undervisningen.

Sina iakttagelser rörande missbruket af tobak såsom orsak till sinnessjukdomar sammanfattar professor Kjellberg sålunda:

»Nikotinet inflytande på hjernan kan gå till verklig sinnesrubbing, och det lider icke något tvifvel, att det stora och alltjemt stigande antalet af kroniska sinnessjukdomar till hufvudsaklig del orsakas af det alltmer tilltagande bruket af tobak, helst då denna användes till tuggning.»

Kan det således icke betviflas, att ett för tidigt och ymnigt bruk af tobak är förenadt med stora vådor för både kroppens och själens helsa, måste hvarje vän af det uppväxande släktets sunda och lifskraftiga utveckling finna det vara högst angeläget, att lämpliga åtgärder vidtagas till stärfjande af den bland minderåriga alltmer omkring sig gripande oseden att röka eller på annat sätt bruka tobak. Att denna farliga osed i oroväckande grad tilltagit på senare tiden och hotar vår ungdom med fysisk och andlig degeneration, är ett sorgligt förhållande, som ligger i öppen dag för hvar och en, som derät egnat den ringaste uppmärksamhet.

Alla torde därför vara ense om, att något bör i tid göras för att såvidt möjligt motarbeta och hämma detta onda.

Som medel dertill har, såsom af det föregående synes, en af de åberopade författarne på skolhygienens område föreslagit, dels att undervisning borde meddelas ungdomen om tobakens skadliga verkningar, dels att åtkomsten af detta retningsmedel borde så mycket som möjligt försvåras för barn och minderåriga. Det förra af dessa medel torde icke vara att förakta, och det hade därför varit önskligt, att äfven tobaken uttryckligen inbegripits i det kongl. cirkuläret den 4 november 1892 angående undervisning om de rusgifvande ämnenas natur och verkningar. Men sådan undervisning ensamt skulle säkerligen icke verka till fyllest, lika litet som de sedan gammalt vid de flesta allmänna läroverk och på senare tiden äfven vid en del folkskolor tid efter annan af rektor eller vederbörande skolstyrelse utfärdade förbuden mot ungdomens tobaksrökning visat sig tillräckligt verksamma. Med dylika förbud vinnes i lyckligaste fall endast så mycket, att skolornas lärjungar icke våga visa sig offentligt med cigarr eller cigarrett i munnen. De taga rikligen igen skadan genom att hängifva sig åt nikotinrusets njutningar på platser och vid tillfällen, der de äro säkra om att undgå sina lärares spanande blickar, hvilket låter sig göra så mycket lättare, som i många hem, till följd af bristande kunskap om tobakens skadliga verkningar, de äldre icke blott tolerera, utan till och med uppmuntra de unges tobaksrökande. Af dessa förbud träffas dessutom icke de talrika skaror af minderåriga, hvilka såsom icke skolpliktiga stå utanför skolornas skyddande hägn, och det är kanske bland dem, som tobaksmissbruket mest öfvas och skördar sina flesta offer.

Det senare af de tvenne föreslagna medlen måste därför såsom det mera och kanske enda verksamma användas. En nära till hands liggande anvisning att slå in på denna väg är också gifven genom kongl. förordningen den 31 december 1891 angående vilkoren för försäljning af bränvin m. m., hvilken i § 28 mom. 2 stadgar förbud mot att å försäljningsställe utlemna bränvin till minderårig. Utfärdandet af ett dylikt förbud mot försäljning af tobak synes så mycket hellre kunna och böra ifrågakomma, som det äfven här gäller att bekämpa ett missbruk, hvars skadliga verkningar äro i flera afseenden likartade och jemförliga med dem, som förorsakas af rusgifvande drycker. En förbudslag af det ifrågasatta slaget skulle säkerligen göra ganska stor nytta redan derigenom, att dess tillvaro skulle i väsentlig mån bidra till att bland föräldrar

och målsmän sprida ökad kännedom om de vådor, för hvilka deras barn och myndlingar äro utsatta genom frestelsen att i förtid röka tobak, sporra ungdomens vårdare och uppfostrare till att med större omsorg och kraft söka att från ungdomen afvärja dessa faror samt åt lärares och uppfostrares bemödanden derom gifva stödet och auktoriteten af ett bestämdt lagbud. Att densamma äfven skulle visa sig synnerligen verksamt till att åtminstone bland den spädnare och därför mindre motståndskraftiga ungdomen inskränka, om icke helt och hållet utrota, bruket af tobak, synes mig höjdt öfver allt tvifvel. Kontrollen öfver en sådan lags efterlefnad borde väl icke behöfva bli svårare än öfver lagstadgandet om förbud mot försäljning af bränvin. Icke heller skulle genom en dylik lagstiftning någons berättigade intressen komma att trädas för nära.

I utlandet har man också flerstädes beträddt förbudslagstiftningens väg i förevarande afseende. I åtskilliga af Nordamerikas förenta stater äro lagar antagna, hvilka vid äfventyr af höga böter eller fängelse förbjuda att sälja eller gifva tobak och cigarretter till skolgossar och andra minderåriga. I Finland är genom lag förbjudet att sälja tobak till barn under 12 år, och i Norge föreligger för närvarande till Odelstingets pröfning ett förslag till lag om skydd för barn mot bruk af tobak, hvori bland annat hemställes om förbud vid äfventyr af böter från 2 till 100 kronor mot att i hvilken som helst form sälja tobak till barn under 15 år.

Som af det senast anförda framgår, har den åldersgräns, intill hvilken förbudet bör gälla, bestämts olika i olika länder. Önskligt vore utan tvifvel, att denna gräns, såsom det för närvarande lär vara påtänkt i staten Newyork, der densamma hittills varit bestämd till 15 år, kunde sättas så högt som vid 18 år. Den skulle derigenom sammanfalla med åldern för minderårighetens upphörande enligt kongl. förordningen den 18 november 1881 om minderåriges användande i arbete vid fabrik m. m., och det torde kunna antagas såsom ganska visst, att, om en person i allmänhet icke förr uppnår den kroppsutveckling och styrka, som sätta honom i stånd att utan fara för helsan utföra hårdare kroppsarbete, han icke heller vid en tidigare ålder är tillräckligt utvecklade och motståndskraftig mot tobaksgiftets skadliga inflytelser. Som det emellertid är betydligt svårare att afgöra och kontrollera, om en ung person befinner sig under eller öfver den fastställda åldersgränsen på detta utvecklingsstadium än på ett tidigare, torde det vara skäl att sätta denna gräns något lägre, t. ex. vid 16 år, såsom en af de citerade skolhygieniska författarne föreslagit.

Såväl denna som öfriga hithörande detaljer äro tydligen af den invecklade och grannliga natur, att de kräfva en noggrannare och mera sakkunnig utredning, än som kan förväntas af en enskild motionär. Endast Kongl. Maj:t lärer föfoga öfver tillräckliga krafter för åstadkommande af behörig utredning af frågan. Jag tillåter mig därför föreslå,

att Riksdagen måtte besluta att i skrifvelse an- hålla, att Kongl. Maj:t täcktes, i syfte att hämma det öfverhandtagande bruket af tobak bland minderåriga, vidtagna erforderliga åtgärder för åstadkommande af lagbestämmelser om förbud mot att till personer under en viss ålder sälja eller utlemna tobak.

Stockholm den 7 mars 1899.

J. Persson.